

'Neem het stenen hart bij hen weg'

Israël is en blijft Gods volk. Dat staat voor Johan Snoek als een paal boven water. Maar moeten we de Joden in alles steunen? En hoe zit het met het Joods-Palestijnse conflict? Bij wie ligt onze solidariteit in de strijd tussen Joden en (christen-) Palestijnen.

Veel christenen voelen zich schuldig tegenover het Joodse volk. Allereerst vanwege het bestaan van een eeuwenlang antisemitisme dat vaak door kerkelijke leiders geïnspireerd werd. Maar bovenal door de massale Jodenmoord in de Tweede Wereldoorlog. Vaak, niet altijd, hebben christenen en kerken in die tijd gefaald. De herinnering aan deze zwarte periode brengt menigeen ertoe om nu achter Israël te gaan staan.

Verbondsvolk

Vroeger was menig christen er van overtuigd dat de kerk de plaats van het Joodse volk had overgenomen. Er werd dan bijvoorbeeld verwezen naar Romeinen 11 vers 17. In de Statenvertaling staat daar 'in derzelve plaats'. Als je dit vergelijkt met de vertaling van het NBG uit 1951, blijkt dat het woordje 'plaats' de tekst is binnengesmokkeld. Volgens mij is er dan ook alle reden om te spreken van onze 'onopgeefbare verbondenheid met het volk Israël'.

Gevoelens van verbondenheid met een volk, zelfs al zou het je eigen volk zijn, sluiten kritiek op de machthebbers en hun daden niet uit. Dat zien we al in het Oude Testament/Tenach. Israëls profeten verhieven zich toen al tegen de daden van onrecht. De profeet Elia ging naar koning Achab en bestrafte hem omdat hij Naboth liet vermoorden om diens wijngaard in te pikken. En Jesaja zei tegen de inwoners van Jeruzalem en de mannen van Juda: "Hij (God) verwachtte goed bestuur, maar zie, het was bloedbestuur; rechtsbetrachting, maar zie, het was rechtsverkrachting".

Tegenwoordig is het ook nodig om je stem te laten horen. Toen in juni 1982 het leger van Israël onder bevel van generaal Sharon (de tegenwoordige premier) Libanon binnenviel, publiceerde de Raad van Kerken in Nederland een verklaring met als kernzin: "Juist vanuit onze verbondenheid met de weg van Israël mogen wij niet verzwijgen, dat wij op grond van ons verstaan van Wet en Profeten de huidige weg van de staat Israël als heilloos moeten beschouwen".

Deze zin was nota bene afkomstig van prof. H. Berkhof, toen voorzitter van de Raad en groot pleitbezorger van onze bijzondere relatie met het volk Israël.

Een andere zin uit deze verklaring luidt: "Pogingen om de tegenstander langs de weg van geweld tot volledige capitulatie te

bringen zullen hoogstens tot een schijnoplossing leiden: de gevoelens van verbittering zullen zich verdiepen en daden van geweld en tegengeweld zullen op den duur weer toenemen". Deze woorden zijn helaas nog steeds uiterst actueel en ze dienen nu gericht te worden tot beide kanten in het conflict, Palestijnen en Joden.

Sommige feiten zou je liever willen ontkennen, verdringen of vergoelijken. Ze passen niet in je denkkader of ze gaan in tegen je eigen belang. Zo is het mij jarenlang vergaan wat betreft het feit dat in 1948 naar ruwe schatting zevenhonderdduizend Palestijnen ten tijde van de stichting van

de staat Israël gevlucht zijn voor het oorlogsgeweld, of met geweld door Israëlische strijdkrachten zijn verdreven.

Israël heeft de medeverantwoordelijkheid voor het ontstaan van het vluchtelingenprobleem nooit erkend. Dat is jammer, want dat zou een belangrijke stap zijn op de weg naar een definitieve oplossing van het conflict. Wel heeft de Joodse historicus Benny Morris van dorp tot dorp en van stad tot stad uitgezocht en gedocumenteerd wat er is gebeurd. De massamoord op de inwoners van Deir Yassein, een dorpje dicht bij Jeruzalem, is wel de bekendste, maar niet de enige gewelddaad in het kader van deze etnische zuivering *avant la lettre*.

Veel Palestijnen leven nu nog steeds in vluchtelingenkampen en terugkeer wordt niet toegestaan. Hun beloofde land ligt vlakbij, maar is onbereikbaar. Hoogstens mogen ze als gastarbeider Israël in om voor een schamel loon het vuile werk op te knappen.

Ik heb dit onder ogen moeten

zien tijdens een conferentie van theologen uit het Midden-Oosten en het Westen, in september 1973 in een dorpje dicht bij Beiroet. Op een vrije middag bezochten we een vluchtelingenkamp. Dit was

'Juist vanwege verbondenheid met Israël mogen wij niet zwijgen'

een grote schok. We liepen door het kamp en praatten met de bewoners. De misère was groot.

Ik leerde de Palestijnse dominee Naim Ateek persoonlijk kennen. Hij vertelde hoe hij als kind de stad Beisan (nu Beit Sjean)

moest verlaten: "Mijn vader smeekte de militaire commandant dat we thuis mochten blijven. Hij kon nergens heen met zijn grote gezin. Maar het antwoord was dat als we niet vertrokken, ze ons moesten doden. De bevolking moest zich in het centrum van de stad verzamelen en de soldaten splitsten ons in twee groepen, moslims en christenen. De moslims werden de Jordaan overgezet, de christenen in bussen naar Nazaret vervoerd en daar in een buitenwijk achtergelaten".

Ook de Grieks-katholieke priester Elias Chacour vertelde hoe hij als kind in 1948 uit zijn geboortedorp Biram verdreven werd. De betrokken legercommandant had een schriftelijke belofte gegeven dat de inwoners na de te verwachten oorlogshandelingen zouden mogen terugkeren. Die belofte werd niet nagekomen en men procedeerde tot bij de Hoge Raad en won. Maar op Eerste Kerstdag 1951 werd Biram door het leger met de grond gelijk gemaakt. Alleen de kerk bleef staan. De velden zijn in bezit gekomen van nabijgelegen kibboetsim. De vroegere inwoners bleven ontheemd.

Maar wat mij nog het meeste raakte was een gebed van de Palestijnse Elias Chacour: "Heer, wees met Uw kinderen, onze broeders, de Joden; schenk hun een nieuw hart en neem het stenen hart bij hen weg."

Vrucht der gerechtigheid

Ik wil nog een paar kwesties noemen waaraan ik in dit artikel niet toe kwam. Wat zou bijvoorbeeld de beste bestrijding zijn van de afschuwelijke en verwerpelijke zelfmoordacties? Hoe moet het met de Joodse kolonies in het bezette gebied? Wat zouden de contouren kunnen zijn van een vredesregeling? Werkt de tijd ten gunste van Israël of juist van de Palestijnen?

Maar ook in deze kwesties blijft voor mij vaststaan dat de Joden het volk van de profeten, de stam van het verbond, zijn en blijven. De profeet Jesaja wanhoopte niet. Hij schrijft: "Zion zal door recht verlost worden en wie zich daaruit bekeren, door gerechtigheid". En wat het sleutelwoord 'veiligheid' betreft, belooft de profeet: "En de vrucht der gerechtigheid zal vrede zijn, de uitwerking der gerechtigheid rust en veiligheid tot in eeuwigheid. En mijn volk zal in een verblijf des vredes wonen, in veilige woningen, in oorden van ongestoorde rust." Hier wordt dus alle reden gegeven om het nastreven van gerechtigheid, verzoening, vrede en veiligheid niet op te geven.

Johan M. Snoek

Ds J. M. Snoek werkte van 1958-1969 in Tiberias (Israël) en was van 1970-1975 als secretaris van het comité de Kerken en het Joodse volk, stafid van de wereldraad van Kerken te Genève.

• Kerstgroep uit Zambia

Een zinloos jaar

Niet alleen de start van de kerstperiode maar ook de jaaroverzichten lijken ieder jaar vroeger te komen. Dit jaar is daar wel alle reden toe. Er zullen weinig jaren in onze parlementaire geschiedenis zo hectisch zijn geweest als 2002, een jaar dat voor goed geassocieerd wordt met Pim Fortuyn. Dus is hij deze dagen weer volop in herhaling op televisie te zien.

Een van zijn meest typerende interviews gaf hij aan Felix Rottenberg, de voormalige voorzitter van de PvdA. In het programma *Slot Rottenberg* wordt hij aan de tand gevoeld over zijn WAO-plannen. Fortuyn wil de WAO alleen toegankelijk maken voor mensen die een beroepsgerelateerde ziekte hebben; kankerpa-

tiënten vallen daar niet onder. Dat is een hard voornemen, dat Rottenberg, zelf ook chronisch ziek, niet zint. Hij reageert emotioneel, drentelt om zijn gast heen. Fortuyn laat zich niet meeslepen. Rustig herhaalt hij zijn standpunt. Zijn boodschap is niet populair, maar hij draait er niet

beeldvorming

om heen. Dat maakt hem een opmerkelijk politicus. Het frappante van Fortuyn is dat dit soort uitspraken totaal geen effect gehad hebben op zijn populariteit. In korte tijd wist hij met zijn charisma zoveel los te maken dat kiezers bijna blind op hem afgingen. Pim stond voor nieuwe orde, herstel van het veili-

ge en begrenzing van het vreemde. Zijn schaduwzijde werd verdronken.

Hoop bracht hij echter niet. Zijn volgelingen werden bijeengebracht door frustratie, niet door bezieling. *NRC/Handelsblad* bracht onlangs een onthutsend portret van de zeventien raadsleden van Leeftbaar Rotterdam. Bij slechts één volgeling van Fortuyn ontwaarde de verslaggever een stukje idealisme. De anderen blonken uit in bromberen en ruzie maken.

Het jaar van Pim bracht geen vernieuwing. Eerder zinloosheid. Een zinloze moord en zinloze politiek.

Jaap Versluis